

KONULARI BAĞLAMINDA KADIN AĞZI TÜRKÜLERE BİR YAKLAŞIM

DOÇ. DR. AYFER YILMAZ*

Özet

Türküler, geleneksel kültürün en önemli unsurlarındandır. Türk milletinin duygu dünyası, inanışları, sevinçleri, acıları, dünya görüşü, günlük yaşayışla ilgili her türlü bilgi, türkülerde dile getirilir. Sosyal bilimler alanlarında pek çok araştırmaya kaynaklık edebilecek zenginliğe sahip olan türküleri “kadın ağzı” açısından değerlendirmek, Türk kadınının kimliğini netleştirmek bakımından önemlidir. Kadın ağzı türkü ile duygu, düşünce kaynağı bakımından kadına ait bir atmosfer taşıyan ve kadınlar tarafından icra edilen türküleri anlıyoruz. Diyebiliriz ki türkülerde Anadolu kadınının prototipi ortaya konulmaktadır. Bu çalışmada, kadın ağzı türkülerde ele alınan aşk, evlilik, ayrılık, ölüm, kader, çocuk, iş türküleri ve kadın meslekleri gibi konu başlıkları ile altında Türk kadınının türkülerde kendisini nasıl ifade ettiğini ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Türkü, kadın ağzı, konu...

* Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Geleneksel kültürümüzün en güzel örneklerinden olan türkü, anonim halk edebiyatı mahsulleri arasında değerlendirilir. Türkü, “Türk” isminden türemiş ve Arapça “î” ilgi ekiyle Türk’e ait manasında ve “Türkî” şeklinde ortaya çıkmış ve zamanla ses uyumu sonucu “Türkü” haline dönüşmüştür.

Giriş

Geleneksel kültürümüzün en güzel örneklerinden olan türkü, anonim halk edebiyatı mahsulleri arasında değerlendirilir. Türkü, “Türk” isminden türemiş ve Arapça “î” ilgi ekiyle Türk’e ait manasında ve “Türkî” şeklinde ortaya çıkmış ve zamanla ses uyumu sonucu “Türkü” haline dönüşmüştür.

Türk toplumunun kültürel değerlerinden olan türküler, toplumsal değişimleri de ortaya koyan bir vesikadır. Yaşanmış her olay türkülerin konusu olabilir. Ayrıca ‘türküler, toplumsal bir mesaj niteliği de taşımaktadır.’ (Kınık, 2001: 136) Türkünün pek çok tanımı yapılmış ve yapılmaktadır. Boratav’a göre türkü; “düzenleyici bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere (zenginleşmelere, bozulmalara, kırılmalara) uğrayabilen ve her zaman bir ezgiye koşulmuş olarak söylenen şiirler”dir (1982: 150).

Geleneksel sanat dallarından olan ve geçmişten günümüze köprü vazifesi gören türkülerimizi pek çok açıdan incelemek mümkündür. Yapılan her çalışma, geleneğimizin yaşaması yolunda bir ışık olacaktır. Bu düşünceden hareketle kadın ağzı türkülere bir bakış ile

kadınlarımızın türküler aracılığıyla tercihlerini ve ifade biçimlerini, konular bağlamında ele alacağız.

1. Kadın Ağzı Türküler

Geleneğin yaşatılması, toplum varlığının teminatıdır. ‘Toplumun geçmiş ve gelecek arasında hayati olan süreklilik ve düzen adına kabul ettiği kavramsallaştırma, imaj, teorik ve pratik bilgiler, tutum ve davranışların bütünü’ (Herviev-Leger, 1993: 127) olan gelenek, toplumun varlığını sürdürmesine yardımcı bir güç olarak karşımıza çıkar.

Türk toplumunda Anadolu kadınının prototipini ortaya koyabilmek için onun tercihlerini yansıtan nakışlar, oylar, kilimlerin yanında “türkü”lerin içinde de kadının acı, sevinç, korku, özlem, öfke gibi duyguları ile hayatına ait düşünceleri görmek mümkündür. Bu düşünceden hareketle kadın ağzıyla yakılmış türülülerde kadın tercihlerini ortaya koymaya çalışacağız.

Toplumda yaşanan hemen her olay, türkü yakılmasına sebep olabilir. Bu olaylar; “bütün bir milleti ilgilendirecek kadar büyük nitelikler taşıyabileceği gibi, dar çevrelerde meydana gelen cinsten de olabilir. Aşk, gurbet, ölüm, seferberlik, tabii afetler, oymak kavgaları, eşkıya baskınları, bir kalenin düşmesi, vatanın bir parçasının elden çıkması gibi sosyal olaylar; seveda, talihe kızma, şansa küsme gibi duygularda türkülerin doğuş şartlarını hazırlayan sebepler” (Özbek, 1975: 64) arasında sayılabilir. Yakılan türküler ağızdan ağıza geçerek zamanla bazı değişikliklere uğrar. ‘Bu sırada çoğu türkülerde olduğu gibi ilk yakanın kim olduğu unutulur gider.’ (Tuğrul, 1964: 487)

Kadın ağzı türkü ile ise duygu ve düşünce kaynağı bakımından kadına ait bir atmosfer taşıyan ve kadınlar tarafından icra edilen türkülerini anlıyoruz: “Halk müziğinde ‘kadın ağzı’ndan erkeklerin seslendiremeyeceği kadar cinsiyeti belli türküler anlaşılır.” (Özgül, 2000: 3)

Şu bir hakikattir ki; “her sanat eseri yaşanan duyguların ürünüdür. Bizzat yaşanan veya çok etkilenen olaylar sanatçının duygu süzgecinden geçerek sanatına yön verir. Bu etkiler kimi zaman coşkulu kimi zaman hüznü olabilir. Bu duygu çeşitliliği zaman koşullarının etkisiyle şekillenir çoğu zaman (...) İşte türkülerimiz de koşullara doğrudan bağımlı olup yaşamın etkisini en fazla hisseden sanat eseridir” (Turhan: 1996: 3). Ve türküler çoğunlukla yaşanan, insanların zihninde iz bırakan bir olay üzerine doğar.

İşte bu noktadan hareketle denilebilir ki kadın ağzı türkülerimizde de kadının yaşadığı olayların, içinde bulunduğu şartların, kadına ait doğal, sosyal ve

Geleneğin yaşatılması, toplum varlığının teminatıdır. ‘Toplumun geçmiş ve gelecek arasında hayati olan süreklilik ve düzen adına kabul ettiği kavramsallaştırma, imaj, teorik ve pratik bilgiler, tutum ve davranışların bütünü’ (Hervieu-Leger, 1993: 127) olan gelenek, toplumun varlığını sürdürmesine yardımcı bir güç olarak karşımıza çıkar.

Kadın ağızı türkü ile ise duygu ve düşünce kaynağı bakımından kadına ait bir atmosfer taşıyan ve kadınlar tarafından icra edilen türküleri anlıyoruz: “Halk müziğinde ‘kadın ağızı’ndan erkeklerin seslendiremeyeceği kadar cinsiyeti belli türküler anlaşılır.”

psiko-sosyal durumları açığa vuran kriterlerin yansımaları görülebilir.

Kadın ağızı ile yakılan türkülerde kadının toplumumuzdaki genel yapı gereği açıkça dile getirmesine izin verilmeyen duygular, düşünceler ve duygu zenginliği ortaya konulmaktadır.

2. Aşk

Aşk, her insanın ihtiyaç duyduğu, dünyanın kuruluşundan itibaren yaşanan, insanın dünyayı farklı bir gözle görmesini sağlayan ve insanı insan yapan en önemli duygulardan biridir. Ancak toplumların kültürleri doğrultusunda aşkın ortaya çıkışı, yaşanışı ve alınan tepkiler farklılık gösterir.

Türk toplumunda aşk, geleneksel yapı taşıyan bir toplum olduğumuz için erkeğin özgürce yaşadığı, gururla dile getirdiği, kadının ise ailesini ve toplumun değer yargılarını gözardı etmeden yaşaması gereken bir duygudur:

Özellikle kadınlar için, toplum tarafından duygusal her türlü dışavurucu davranış

yasaklanmaya veya engellemeye çalışıldığından, kadının romantik bir ilişki yaşaması çoğu zaman belirli kısıtlamalar içinde mümkündür. Erkekler için aynı engelleme ya da kısıtlama asla söz konusu değilken ve üstüne üstlük erkekler bu konuda toplumsal destek alırken, kadınlar, bırakın desteklenmeyi, aksine cezalandırılırlar. (Uğurlu, 2002: 37)

İşte bu çelişkili durumu yaşayan Türk kadını aşkını, sevgisini ve sair duygularını çeşitli ifade yollarıyla ortaya koyar. Kırsal bölgelerde işlediği nakışlar, kıyafetleri ve kıyafetlerindeki renkler ayrıca türkü ve maniler kadının kendini – dolayısıyla duygularını- ortaya koyan birer araç vazifesini üstlenir.

Aşk konusunda yakılan kadın ağızı türküler; ‘aşkın müsbet duygularla ifade edildiği, aşktan dolayı yaşanan mutsuzlukların ifade edildiği, kadının sevgilisine kaçarak evlenmeyi teklif ettiği, kadının sevgilisine sitem ettiği, terkedilen kadının duygularını yansıtan, kadının sevgilisine intizar ettiği ve kadının erkeği reddedişini yansıtan türküler’den oluşmaktadır.

Aşkın müsbet duygularla ifade edildiği türkülere baktığımızda; aşkın, sevginin insan hayatına kattığı olumlu duygular ön plana çıkmaktadır. Burada görülen en önemli durum, kadının aşk karşısındaki cesur tavrıdır. 39 adet türkü tespit edilen bu gruptaki türkülerde, kadın aşka ve sevgiye verdiği önemi açıkça ifade eder. Sevdiği insanın adını vermekten çekinmez, onda beğendiği özellikleri dile getirir. Kadın-erkek arasındaki karşılıklı atışmalar kadının aşk konusunda oldukça açık yürekli davrandığını ortaya koyar. Türk kadınının fedakar yapısı aşk konusunda da öne çıkarak kadının sevgilisine kavuşmak için günlük hayatında az ya da çok severek yaptığı fedakarlıkları da burada görmek mümkündür:

Ahmet'in Saçları Kınalı

Ahmet'in saçları kınalı
Ahmet oyun oynuyor
Vursun davul çalsın zurna
Artık düğün oluyor

Ahmet'e gönül vereli
Oldum divane deli
Aylar geçti yıllar geçti
Ben seni sevdim seveli

Garip halimi görenler
Hatırımı sormuyor
Vursun davul çalsın zurna
Artık düğün oluyor

Rumeli-Kırcaali yöresine ait bu türküde de yukarıda bahsettiğimiz özellikleri görmekteyiz. Aşkı dile getirmekte oldukça cüretkâr olan kadınların sesi duyulur bu türkülerde: "Samanlıktan galdıramadım samanı (da Zühdü sana gandım Zühdü)/ Şimdi geldi sarılmanın zamanı (da Zühdü sana gandım Zühdü)"

Aşk, her insanın ihtiyaç duyduğu, dünyanın kuruluşundan itibaren yaşanan, insanın dünyayı farklı bir gözle görmesini sağlayan ve insanı insan yapan en önemli duygulardan biridir. Ancak toplumların kültürleri doğrultusunda aşkın ortaya çıkışı, yaşanışı ve alınan tepkiler farklılık gösterir.

Özellikle kadınlar için, toplum tarafından duygusal her türlü dışavurucu davranış yasaklanmaya veya engellemeye çalışıldığından, kadının romantik bir ilişki yaşaması çoğu zaman belirli kısıtlamalar içinde mümkündür. Erkekler için aynı engelleme ya da kısıtlama asla söz konusu değilken ve üstüne üstlük erkekler bu konuda toplumsal destek alırken, kadınlar, bırakın desteklenmeyi, aksine cezalandırılırlar.

Bu gruptaki 39 türkü şunlardır: A Gızım Sana Potin Alayım mı, Abalının Cepkeni Safi Sırma İlikli, Bu Dere Yonca, Ah Nayım, Ahmet'in Saçları Kınalı (Balıkesir), Ahmet'in Saçları Kınalı (Rumeli), Al Var mı, Al Yazmamı Düreyim, Ali'min Evleri tepe Başında, Aliş'imın Kaşları Kare, Armudumu Dişledim, Ben Bir Avuç Darı Olup, Ben Pınara; Varmışem, Bu Gece Rüya Cordum, Çayırıkta Çimenlikte Evim Var, Çemberi Çaldım Taşa, Çifte Konağın Gelini, Dağlara Yağayı Kar, Entarisi Ala Benziyor, Evlerin Önü Nane, Fes Başına, Gadife Yastık Yüzü, Gayadan Bakan Oğlan, Gökteki Yıldızın Üçü Terazi, Gözleme Yaptım Yağlı, Güvercinim Süt Beyaz, Güzel Adın İsmail, Hey Acem Gızı, Hüseyin'im Geliyor Tozlu Yol Gibi, Oğlan Adın İsmail, Oğlan Oğlan Boynuma Dolan, Osman'ımın Tesbihi Var Mercandan, Mendili Oyaladım, Paşa Beyin Merdivenden İnişi, Pencere Açıldı Bilal Oğlan, Samanlıktan Galdıramadım Samanı da Zühdü, Süpürün (de) Hanayları Osman Geliyor, Yayık Yaydım Kolum Şiştı.

Aşktan dolayı yaşanan mutsuzlukların ifade edildiği türkülere bakıldığında, 42 adet türkü ile karşılaşılır. Aşkın insanı mutsuz eden yanının ortaya koyulduğu bu türkülerde, hakim hava hüzdür. Kadının sevdiğine kavuşmak için verdiği tavizler ölene dek seveceğine dair yeminler, görüşebilmek için katlanılan zorluklar dile getirilir. Hatta sevgili uğruna ölümü göze alan kadının aşkı yüzünden yaşadığı sıkıntılar, ailesine ve topluma karşı vermiş olduğu mücadeleyi de bu türkülerde görmek mümkündür:

Arda Boylarına Ben Kendim Gittim

Arda boylarına ben kendim gittim
Dalgalar vurdukça can teslim ettim

Bağlantı: Uyan uyan Erceb'im ben
gidiyorum
Şavuklu dünyayı terk ediyorum

Arda boylarında kandiller yanar
Kandiller şavgına şahinler oynar

Bağlantı: Uyan uyan Erceb'im ben
gidiyorum
Şavuklu dünyayı terk ediyorum

Arda boylarında sarı karınca
Nerelere varırım sabah olunca

Bağlantı: Uyan uyan Erceb'im ben
gidiyorum
Şavuklu dünyayı terk ediyorum

Bu gruptaki 42 adet türkü şunlardır: Ak buğdayım Buğdayım, Ak Çuha Kara Çuha (loy), Al Atta Yeşil Kolan, Al Elma Gönül Alma, Ali'm Armut Yer misin, Ali'm Yatır Yol Üstüne, Ali'm Yatar Taş Üstüne, Ali'min Çamda (da) Buldum İzini, Altın Tasta Gül Kuruttum (Aman Ali'm), Al Yazmanın Oyası, Al Kanlar İçinde Yatan Meleşim, Arda Boylarına Ben Kendim Gittim, Arpa da Ektim Olacak, Ayna Çaktım Yüzüne, Ben de Bildim Taze Gelin Olmuşsun, Bülbülümün Gafesi, Caminin Ardı Ayaz, Çekecemin Kilidi, Çemberimin Ucına Sakız Bağlatur muyum, Çıkayım Gideyim Urum Eline (aman), Çorabın Enine Bak, Et Aldım Dirheminen, Eyvana Gel Eyvana, Gapı

Aşkın müsbet duygularla ifade edildiği türkülere baktığımızda; aşkın, sevginin insan hayatına kattığı olumlu duygular ön plana çıkmaktadır. Burada görülen en önemli durum, kadının aşk karşısındaki cesur tavrıdır. 39 adet türkü tespit edilen bu gruptaki türkülerde, kadın aşka ve sevgiye verdiği önemi açıkça ifade eder. Sevdiği insanın adını vermekten çekinmez, onda beğendiği özellikleri dile getirir. Kadın-erkek arasındaki karşılıklı atışmalar kadının aşk konusunda oldukça açık yürekli davrandığını ortaya koyar.

Gapı Gezerim, Gara Çuhali'm Oğlan, Gemilerde Talim Var, Gidiyor musun Yarım, Git Gelemem İşim Var, Güyer de Bostanım Güyer, Kesik Çayır Biçilir mi, Kırdan Erik Ağacı, Küp İçinde Nişasta, Maçka'nın Yolu Taşlık, Maşın Gelir Hareli, Muttalıb'ın Bayırı, Ne Güzel Oğlan, Ordu'nun Dereleri, Potin Bayım Çözüldü, Gece Uzun Ay Dolanır Batmaya, Sular Akar Delik Taştan, Tarama Yar Tarama, Tarla Tumbu Yumuşak.

Kadının sevgilisine kaçarak evlenmeyi teklif ettiği türküler ise şunlardır: Ay Oğlan Tatar mısın, Divane Aşık Gibi de Dolaşırım Yollarda, Evlerinin Önü Kuyu, Gidersen Ağla da Git, Gacı Sarıklı Molla, Halil Oğlan Gel Seninle Kaçalım, İnc'elegim Duvarı, Oğlan Özünü Sevdiğim, Suya Çaldım Sılığı. Bu türkülerde kadın, aşkı uğruna mücadelede bir adım daha öne çıkar ve sevgilisine kaçarak evlenmeyi teklif eder. Kaçarak evlenme, Türk toplumunda sıkça rastlanan bir evlenme çeşididir. Bunun temelinde ya ekonomik sebepler ya da ailenin olumsuz tavrı söz konusudur. Ekonomik sebeplerin başında başlık parası ile evliliğin kurulması aşamasındaki masrafların tarafların maddi gücünü aşması gelmektedir. Diğer sebep olan ailenin onayının alınmaması ise çiftlerin her türlü güçlüğü göze alarak bir müddet saklanıp ailelerin öfkesinin geçmesinin beklendiği kimi zamansa ömür boyu süren kırgınlıkların yaşandığı zorlu bir sürecin yaşandığı bir durumdur. Yine de ekonomik ve kültürel düzeyi gelişmemiş kesimlerde örneğini rahatlıkla gördüğümüz bu evlenme şeklini kızın bizzat istemesi ise üzerine tartışılması gereken bir durumdur.

Kadının sevgilisine sitem ettiği türkülerde ise, aşkı aradığını bulamayan kadının duygularını görürüz. Burada aşkı uğruna taliplerini reddeden, kimi zaman dile düşen, hatta ailesi tarafından şiddete maruz kalan kızın duyguları dile getirilir. Bu türküler: 'Adana'nın Yolları Taşlık, Ahmet'in Saçları Kınalı, Ak Buğdayım Buğdayım, Aman Köylü Kızı, Ay Dolanaydı, Ay Oğlan Yiğit misin, Bahçe Duvarını Aştım, Bizim Evin Yanına, Daireyi Çalamazsın, Entarisi Mavili, Evlerim Evlerim Yüksek Evlerim, Evlerinin Önü Kavak, Kalede Kavun Yerler, Kekillerin Neşte Neşte, Kozan Dağı Çatal Matal, İlengeri Eğdiler, Merekte Sarı Saman, Sarı Kilim Örmeli, Sıyıldım Düştüm Yamaçtan, Yeni Kapıda Atlılar'dır.

Terkedilen kadının duygularını yansıtan 6 türkü tespit edilmiştir: İlik Düştü Yakamdan, Güvercin Uçuverdi(Ankara), Güvercin Uçuverdi(Karabük/Safranbolu), Oğlan Adın Hürişen, Ağacı Budamadım. Toplumun ve ailenin baskısı altında, kendisini tehlikeye atarak- yaşadığı ilişkinin kadın için önemi erkeğinkinden çok farklıdır. Kadın sevdiği erkek ile ömür boyu beraberliğin –yasal olanı evliliğin-hayali ile bir ilişkiye başlar. Ve bu ilişkinin mutlaka evlilikle neticelenmesini ister.

Kadın terkedilmesini anlattığı bu türkülerde, içinde bulunduğu durumu ‘el oğlu değil mi, sevdi de kaçırıldı’ şeklinde, çok da karamsar olmayan mütevekkil bir ifade ile dile getirir. Bu da bize kırsal kesim kadınının şehirli kadına göre daha serbest bir hayatı olduğu ve bu serbestliğin kadında özgüvenin oluşmasında büyük payı olduğunu gösterir.

Kadının sevgilisine intizar ettiği; ‘Feracemin Ucu Sırma, Gezmedim Yorulmadım, Mavi Krep Başında, Mavi Yeleğin Oğlan, Mendilim Dilim Dilim, Şu Dağlar Olmasaydı’ gibi türküler, kadının uğradığı hayal kırıklığı karşısında aldığı bir tavidir. Erkek tarafından mutsuz edilen kadının beddualarında karamsar hava yerine takınılan mizahî tavır, Anadolu kadınının pozitif düşünceli oluşunun yansımasıdır.

Kadının erkeği reddedişini yansıtan türkülere baktığımızda ise 9 türkü ile karşılaşırız: Ayvanın Altından Geçtim, Ben de Çıktım Fodullu’nun Üstüne, Çatal Çama Gurşun Attım da Geçmedi, Derelerde Tavşanlar, Duvar Üstünde Durdum, Mahleden Geçen Oğlan, Defimin Delikleri, Sel Önüne Söğüt Diktim Bir Sıra. Kırsal kesimde evliliklerin gelenekler çerçevesinde gerçekleştirildiği bilinir. Kadın genellikle ailesi tarafından tercih edilen ve onaylanan erkekle hayatını birleştirebilir. Ancak yine de kadın birlikte olacağı erkeği seçme ister. Bu türkülerde de kadının istemediği ilişki karşısındaki net tavrını gözlemlemek mümkündür.

3. Evlilik

Evlilik, öncelikle kadın ile erkeğin müşterek bir hayat kurmasının toplumsal onay alınmasıyla ortaya çıkan ve “kutsal” kabul edilen bir müessesedir. Toplumun temel birimi olan ailenin kuruluşu, başından itibaren gelenek ve görenekler doğrultusunda gelişen bir süreçtir. Türk toplumunda evlilikler çoğunlukla; görücü usulü, beşik kertmesi, berdel, akraba evliliği, kaçarak evlenme ve anlaşarak evlenme

Evlilik, öncelikle kadın ile erkeğin müşterek bir hayat kurmasının toplumsal onay alınmasıyla ortaya çıkan ve “kutsal” kabul edilen bir müessesedir. Toplumun temel birimi olan ailenin kuruluşu, başından itibaren gelenek ve görenekler doğrultusunda gelişen bir süreçtir.

biçimlerinde görülür. Türü ne olursa olsun evlilikte her iki taraf için beklentiler geneldir. Kadının evlilikte yüklendiği sorumluluklar erkeğinkinden çok daha fazladır. Dolayısıyla kadının evlilikten beklentileri farklıdır. Bu beklentilerin neler olduğu, evlenme hayali kuran genç kızların istekleri ve erkekte aradığı özellikler türkülerde belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Kadının evlilikle ilgili tercihlerini ortaya koyduğu türkülerde, meslekle ilgili tercihlerini belirttikleri 21 türkü tespit edilmiştir: Of Aman Aman Nalbandım, Aman Değirmancı Değirmancı, Ayağındaki Mesler, Berber Dükkanını Açalım, Çoban Beni Sudan Geçir, Çökeleği Çökerttim, Erzurum Bir Diktedir, Evlerinin Önü Bulgur Kazanı, Gara Gabak Kökeni, Gökte Uçan Teyyare, Kaleden İndim Bugün, Kuşburnuyu Budarlar, Ocak Başında Kaldım, Oğlan da Kolun Sallama, Öğretmene Varamadım, Sevdiğime Varamadım, Sinekçidir Köyümüz, Şu Maşadın Kızları, Vişne Dalı Eğilmiş, Yayla Yollarında Yürüyüp Gelir, Yol Üstüne Kurdum Kara Kazanı. Bu türkülerde öne çıkan meslekler askerlik ve öğretmenliktir. Bunların yanı sıra berberlik, çobanlık, nalburuluk, değirmencilik gibi meslekler de kadının onay verdiği meslekler arasındadır.

Evlilik için aranan koşullardan biri ve en önemlisi de kadının evleneceği kişinin belli bir maddi güce sahip olmasıdır. Erkeğin evleneceği kızın ailesine ödemesi gereken para olan “başlık parası”, bu türkülerde karşımıza çıkan geleneksel bir olgudur. Bazı türkülerde açıkça görüldüğü gibi bazen kendisinin başlık parası olarak görülmesine de isyan eder. Maddi koşullarla ilgili tercihlerin belirtildiği türküler; Asker Oldum Vatana, Bacadan Gel Bacadan, Ben Eleyim Eleyim, Buğdayla Dolu Harman, Çağırın Efeler, Çayıra Vurdum Gazmayı, Entarisi Aktandır, Evlerinin Önü İğde Dalları, Ezem Ezeden Oğlan, Feracemi Al İsterim, Karşıda Kavun Yerler, Kızılıklar Oldu Mu, Mendilimin Dört Ucu, Oğlanın Adı Ömer.

Evlilikte maddiyattan başka şeylere de önem veren, erkekte namus, iyi huy, güler yüz, sağlıklı olması gibi vasıflara dikkat eden anlayışı sergileyen türküler de mevcuttur. Bu türkülerde aranan en önemli şey, sevgidir: A Bre Sülüman Aga, Al Geydim Alsın Deye, Al İşli Gey Al Eyle, At Gelir Şakır Şakır, Bağa Girdim Üzüme, Başındaki Yazmayı Da, Batlıcan Oymadın Mı, Ben De Haydarlı’dan Belli Gelirim, Ben Giderken Ekinleri Göğüdü, Bir İnce Yağmur Yağar, Çayda Yeşil Bir Kuş Var, Entarisi Morumuş, Entari Diktim Giymedi, Güle Düştüm Gülmedim, Hanıma Bak Hanıma, Kayalar Yarılmasın, Olam Boyun Gurbanı, Osman’ın Mendili Saman Sarısı, Yüzüğüm Var Al Taşlı.

Akraba evliliği, her ne kadar sakıncalarından dolayı günümüzde önüne geçilmeye çalışılan bir evlilik çeşidi olsa da örneklerine sıkça rastladığımız geleneksel bir evlenme yolu olarak karşımıza çıkar. Evliliğin, bilhassa kırsal kesim kadını için kendi ailesinden ve yaşadığı düzenden uzaklaşma anlamını taşıması, kadını yeni bir hayat ve farklı bir ortamda yaşama mecburiyetinde bırakır. Kadın bu durumdan kurtulmak için, yakın çevresinden hatta konu komşudan medet umar hale gelir. Akraba evliliğine kadının bakışını yansıtan bu türkülerde, kadının “yad ellere gitmek”tense, “konu komşu”ya ya da yakın akrabalara gelin olmanın yollarını aradığı ve bu şartlar olmadığında da isyanı dile getirdiği görülür: Adam Ağladan Oldum, Bir Taş Attım Çaya Düştü, Çiriş’e Gitmezdim Anam Yolladı, Et Pişirdim Yağlı Yağlı, Fırın Üstünde Fırın, Geydim Çarıkları, Hala Geldum Evune, Kişmiri Şalın Ollam Dad Aldı Meni.

Geleneksel bir yapıyı gösteren Türk toplumunda evlilik gibi çok boyutlu bir müessesenin teşekkülü doğaldır ki önemli ve vazgeçilemez kurallara bağlıdır. Öncelikle evlenecek gençlerin ailelerin rızasını alması gerekir. Ailenin onayının konu edildiği türküler şunlardır: Dereler Gölgeledi, Ali Duvarı Deldi, Altın Tabakta Bal Var, Arpaçay’ın Kenarı, Aşağı Yoldan Geliyormuş Üç Tatlı, Atımı Bağladım Ben Ormana, Beyler Bahçesinden Atlayamadım, Dam Başına Çıksam Saçım Yellenir, Gidiyom Gidemiyom, Kaleden İniş M’olur, Kavaktan Gazel İndi, Kırlangıçlar Yüksek Yapar Yuvayı, Manisa’yla Bergama’nın Arası, Seyirttim Çıktım Hanaya.

Gelin giden kızın yaşadığı burukluk ve yeni bir hayata atılan adımın heyecanı da türkülere

Akraba evliliği, her ne kadar sakıncalarından dolayı günümüzde önüne geçilmeye çalışılan bir evlilik çeşidi olsa da örneklerine sıkça rastladığımız geleneksel bir evlenme yolu olarak karşımıza çıkar. Evliliğin, bilhassa kırsal kesim kadını için kendi ailesinden ve yaşadığı düzenden uzaklaşma anlamını taşıması, kadını yeni bir hayat ve farklı bir ortamda yaşama mecburiyetinde bırakır. Kadın bu durumdan kurtulmak için, yakın çevresinden hatta konu komşudan medet umar hale gelir. Akraba evliliğine kadının bakışını yansıtan bu türkülerde, kadının “yad ellere gitmek”tense, “konu komşu”ya ya da yakın akrabalara gelin olmanın yollarını aradığı ve bu şartlar olmadığında da isyanı dile getirdiği görülür:

yansıdır. Bu türkülerde dile getirilen genel duygu gelinin ayrılıktan dolayı ailesine karşı kırgınlığını dile getirdiği sitemdir. Bu konuda tespit edilen 30 türkü vardır: Baba Aydın'a Vardın Mı, Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar, Altın Tas İçinde Gınam Ezdiler, Altın Tas İçinde Kınam Karıldı, Anam Beni Soğuk Suya Yolladı, Aşağıdan Da Gele Gele Geldiler, Atladı Çıktı Eşiği, Atladı Geçti Eşiği, Atladım Gittim Eşiği, Baba Gızın Çok Muyudur, Bilal'imsin Bilal'im, Bindin Atlar Gutlu Olsun, Biner Atın Eysine, Buvam Doyamadığım, Çattılar Gazan Daşını (Uşak), Çattılar Gazan Daşını (Afyon), Çattılar Gazan Taşını, Çekin Kır Atımı Binek Taşına, Deli Kız Sinin Geliyor, Düngürcüler Geldi Sıra Sıra Dizildi, Haydi Gidah Toyuna, Haydin Arkadaşlar Kına Yakalım, Kınası Karılır Tasda, Kızardı Kayalar Al Geydi Dağlar, Ayrılık Hasreti, Köyün Develeri Çekilir Dağa, Ocağa Koydular Yufka Sacını, Şu Tepenin Öte Yüzü, Yağmur Yağar Yer Yaş Olur, Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar.

Anne ile kız ilişkisi, evliliğin getireceği ayrılık nedeniyle sitemin dile getirildiği 14 türkü bulunmaktadır: Anam Kirmenini Alsın Eline, Nama Yoğurdunu Ayran Eylesin, Anam Haslarınan Haşladı, Arda Boylarında Kırmızı Erik, Annem Beni Galdırılmışın Atmışsın, Atladı Çıktı Eşiği, Atlar Eyerlendi Geldi Kapıya, Ayletmen Gelini Yazık, Avluya Bir Kuş Kondu, Çattılar Ocak Taşını, Gara Goyun Goyunların Beyidir, Kurdular Ocak Taşını, Testiyi Aldın Kızım.

Bireysel bir hak olan evlilik "sadece iki kişi arasında gerçekleştirilen bir olay değildir. Evlilik, çiftlerin aileleriyle birlikte katıldıkları bir olaydır. Bir diğer deyişle, çift evlenirken her iki aile de birbirleriyle evlenmiş olur. İnsanlar, evlilik kurumunun aileleri birleştirdiğine inanırlar, böylece toplum birbirine bağlanarak bir bütün oluşturur. İşte evliliğin bir diğer boyutu da budur. Bu durum çok farklı şekillerde, değişik sonuçlar çıkarır ortaya." (Uğurlu, 2002: 69). Kadın sadece eşiyile değil eşinin ailesi ile de uyum içinde olmalıdır. Evlilikte kurulan akrabalıklardan gelin kızın şikayetleri de zaman zaman isyan noktasına varır. 24 türküde dile getirilen şikayetler öncelikle kayınvalide, kayınpeder ve görümce ile ilgilidir: Ak Yazmam Dalda Kaldı, Ali'm Gitme Pazara, Ali'm Gitme Bazara, Asker Yolu Beklerim, Ay Ayları Ayları, Bir Alçacık Gügem Dalı, Birer Birer Aldım Tükenmez Sandım, Çattılar Çakmak Taşını, Dirvana Vurdum Uçti, Elma Attım Yuvarlandı, Gökçe Ağacın Kilimi, Mendil Aldım Bir Deste, Merdivenden İndirdiler, Sokuda Bulgur Gelinim Sokuda Bulgur, Sabah Oldu Gaynanam Geldi, Sabahın Kalkdım Südü Bişirdim, Sabahınan Kalktım Elimi Salladım Deydi Dikene, Sabahtan Kalktım Ki Ezen Sesi Var, Süpürgesi Aynalı, Talas Altı Hayamana, Tarhana Kaynıyor, Yalılarda Olur Geyik Tekesi, Yamandan Gel Yamandan, Yasemen Dalına Yar Neden Eymeli.

Kadına göre evlilik “mutlu son” olarak görülse de çoğu zaman “mutsuzluğun başlangıcı”dır. O, evlenerek yeni bir yuvanın kurucularından biri olmayı hayal eder. Ne var ki hakikat her zaman beklenildiği gibi olmayabilir ve evlilik kadın için tam bir hayal kırıklığı olabilir. Bu gruptaki türkülerde kadının evlilikten dolayı yaşadığı hayal kırıklıkları ve üzüntünün kimi zaman anne babaya sitemle dile getirildiği görülür. Tespit edilen 32 türküde, evliliği kurtuluş olarak gören anlayış, işlerin yoğunluğundan şikayet, kötü insanla evliliğin zorluğu, uygunsuz evlilik (yaş farkı), alkol sorunu olan erkekle evlilik, evliliği kahr evi olarak gören anlayış, iki evlilik, ölen babanın yerine gelin gitme, şiddet ve boşanma da dikkat çeken konulardır: Al Kadifenin Topu, Arkadaşlar Benim Derdim Yeğindir, Boyda Bosun Yoktur, Ben Gürgenden Ok Yakarım, Caminin Ezanı Yok, Çıbık Lülesin Bulmuş, Dağdan Yuvarlandı Kayalarımız, Dama Vurdum Bir Depik, El Eyvanına Yatak Serdim Yumuşak, Evlerinin Önü Mermer Döşeli, Evlerinin Önü Guşlar Darası, Gara Gözün Badem, Fincan İçi Fiğ Olur, Gitme Gidenlerinen, Gutnu Yorgan Gutnu Döşek Yumuşak, İki Dağın Arasında Kalmışam, Kabaralı Sandığım, Koyunlar Meler Gelur, Kutnu Döşek Yüzledim, Madımak Oylum Oylum, Ocak Başında Leğen, Sabah Oldu Güneş Doğdu Bacadan, Mendilden Bohça M’olur, Sabah Olur Güneş Doğar Bacadan, Sabah Olur Çocuk Gider Oyuna (Burdur), Sabah Olur Çocuk Gider Oyuna(Denizli), Sabah Olur Oğlan Gider İşine, Su Sızıyor Sızıyor, Şu Dağın Ardında Silah Sesi Var, Şimdi Gelir Gelin Alıcılar, Zabah Oldu Gaynanam Da Geldi.

Ayrılmak birbirine manevi anlamda yakın olan kişilerin birbirinden uzak kalmasıdır. İnsanların istemediği bir durum olan ayrılık pek çok edebi eserde tema olarak kullanılmıştır. Modern Türk şiirinde yararlanılan “ayrılık” teması halk edebiyatı mahsullerinden türkülerimizde de işlenir. Kadın ağzı türkülere baktığımızda da, kadın – evlilik nedeniyle yaşanan ayrılıklar hariç - en çok sevgiliden ayrı düşmenin ıstırabını dile getirir. Ayrılığı yaşayan kadının dile getirdiği ilk duygu sadakattir. Kadın sevdiğinden ayrı düştüğü süre içinde ona sadık kalacağını açıkça ifade eder. Kadının ayrılık nedeniyle dile getirdiği bir diğer duygu, üzüntü ve kederdir. Bu duygu türkülerde en saf haliyle karşımıza çıkar. Anadolu kadını bir yandan ayrılığın verdiği hüznü yaşarken diğer yandan da “gözden irak olanın gönülden de irak olması”ndan duyduğu endişeyi dile getirir. İnsana has her türlü durumun ifade edildiği türkülerimizde rastladığımız bir diğer durum ise insanın elindeki değerini kaybedince anlamasının yarattığı hüznün ince bir feryatla duyurulmasıdır.

Ayrılmak birbirine manevi anlamda yakın olan kişilerin birbirinden uzak kalmasıdır. İnsanların istemediği bir durum olan ayrılık pek çok edebi eserde tema olarak kullanılmıştır. Modern Türk şiirinde yararlanılan “ayrılık” teması halk edebiyatı mahsullerinden türkülerimizde de işlenir. Kadın ağzı türkülerde baktığımızda da, kadın – evlilik nedeniyle yaşanan ayrılıklar hariç - en çok sevgiliden ayrı düşmenin ıstırabını dile getirir. Ayrılığı yaşayan kadının dile getirdiği ilk duygu sadakattir. Kadın sevdiğinden ayrı düştüğü süre içinde ona sadık kalacağını açıkça ifade eder. Kadının ayrılık nedeniyle dile getirdiği bir diğer duygu, üzüntü ve kederdir. Bu duygu türkülerde en saf haliyle karşımıza çıkar. Anadolu kadını bir yandan ayrılığın verdiği hüznü yaşarken diğer yandan da “gözden irak olanın gönülden de irak olması”ndan duyduğu endişeyi dile getirir. İnsana has her türlü durumun ifade edildiği türkülerimizde rastladığımız bir diğer durum ise insanın elindeki değerini kaybedince anlamasının yarattığı hüznün ince bir feryatla duyurulmasıdır.

4. Ayrılık ve Ölüm

Ayrılmak birbirine manevi anlamda yakın olan kişilerin birbirinden uzak kalmasıdır. İnsanların istemediği bir durum olan ayrılık pek çok edebi eserde tema olarak kullanılmıştır. Modern Türk şiirinde yararlanılan “ayrılık” teması halk edebiyatı mahsullerinden türkülerimizde de işlenir. Kadın ağzı türkülerde baktığımızda da, kadın – evlilik nedeniyle yaşanan ayrılıklar hariç - en çok sevgiliden ayrı düşmenin ıstırabını dile getirir.

Ayrılığı yaşayan kadının dile getirdiği ilk duygu sadakattir. Kadın sevdiğinden ayrı düştüğü süre içinde ona sadık kalacağını açıkça ifade eder. Kadının ayrılık nedeniyle dile getirdiği bir diğer duygu, üzüntü ve kederdir. Bu duygu türkülerde en saf haliyle karşımıza çıkar. Anadolu kadını bir yandan ayrılığın verdiği hüznü yaşarken diğer yandan da “gözden irak olanın gönülden de irak olması”ndan duyduğu endişeyi dile getirir. İnsana has her türlü durumun ifade edildiği türkülerimizde rastladığımız bir diğer durum ise insanın elindeki değerini kaybedince anlamasının yarattığı hüznün ince bir feryatla duyurulmasıdır.

Kadın ağzı türkülerde işlenen ayrılıklar iki grupta toplanabilir: askerlik nedeniyle yaşanan ayrılıklar ve gurbete gitmekten çetin tabiat şartlarının yarattığı ayrılıklara kadar pek çok sebebin neden olduğu ayrılıklar.

Askerlik nedeniyle yaşanan ayrılıkların dile getirildiği türkülerde, kadın gözyaşları içinde sevdiğini vatanî görevini yapmaya gönderirken ona sadık kalacağını ifade eder. Dikkati çeken bir diğer husus da, kadının okuryazarlığının olmamasından duyduğu rahatsızlığı ve mektupla derdini anlatamamasının sıkıntısını dile getirmesidir. Bu türküler şunlardır: Bahçede Erik Dalı, Başımda Tülbendim Var, Cabur Dağdan Kuş Geliyor, Ceviz Oynamaya Geldim Odana, Çıra Attım Yanmadı,

Dam Üstünde Kestane, Demirciler Demir Döver, Dut Ağacı Dut Verir, Elmayı Dildim Dildim, Gara Tiren Gayda Gel, Kaleden İndirdiler, Kavak Uzanır Gider, Mektup Yazdım Alasan, Nar Ağacı Ulam Ulam, Oğlan Adın Beydi, Pencereden Yel Gelir, Sabah Oluyor Güneş Doğuyor, Şalın Bir Ucu Yerdedir, Şu Dağları Aşmalı, Şu Kışlanın Kapısına, Tarlada Bostan Olur Mu, Tirene Bindi De Savuştu M'ola.

Çeşitli nedenlerle yaşanan ayrılıkların anlatıldığı türklülerde, sevdiğinden ayrı düşen kadının acısını sükûnetle kabullenip sitemini türkülere aktardığı görülür ve tevekkül duygusu ön plana çıkar: A İstanbul Sen Bir Han Mısın, Çemberimde Gül Oya, Çıksam A Urumelin Düzüne, İspanaktan Ezel Çıkar Merdeme, Mustafa'm Kaşları Kare, Tez Gel Oğlan Tez Gel Eylenmiyesin, Yârim İstanbul'u Mesken Mi Tuttun.

Tabiatın tartışılmaz en önemli gerçeği olan ve bir nevi ayrılıkla eş olan ölüm, insanın karşısında acz içinde kaldığı tek durumdur. Ve ölüm teması pek çok edebi eserde kullanılır. Ölüm temasında doğal olarak insanın çaresizliği had safhada ifade bulur. Klasik Türk edebiyatında mersiyelerde, Halk edebiyatında ağıtlarda örneğini bulduğumuz ölüm teması, kadın ağzı türkülere de kullanılmıştır. Bu gruptaki türkülere, ölümün kadında yarattığı yıkımın işlenişinde kadının tavrında acının yanı sıra tevekkül de hâkimdir. Kadın, sevdiği erkeğin, evladının ya da kardeşinin ölümü karşısında duyduğu acıyı türkülere en yoğun ve sade biçimiyle yansıtmıştır: Ali'm Yatır Yol Üstüne, Aralıkta Durdular, Bebeği Nazlı Büyüttüm, Bebeğin Beşiği De Çamdan, Bulguru Kaynatırlar (Amasya) , Bulguru Kaynatırlar (Kars), Çamlığın Başında Tüter Bir Tütün, Eledim Eledim Höllük Eledim, Elmalı'dan Çıktım Yayan, İpek Mendil Dane Dane, Kalkan İle Kapı Taşın Arası, Mızıka Çalındı Dügün Mü Sandın, Ne Uzundur Fatsa'nın Yolları, Sabahınan Sabahınan, Sabahtan Esti De Bir Kanlı Sazak, Pencereden Bir Taş Geldi.

5. Kader

Toplumun getirdiği kurallar ve gelenek görenekler kadın için umumiyetle itiraz edilemez durumlar yaratır. Ailesine ya da içinde yaşadığı cemiyete karşı gelemeyen kadın, içinde bulunduğu çaresizliği türkülere yansıtır. Ancak yaşananlar çoğu kez katlanılması gereken ve kaçınılmaz bir durum, yani kader, alinyazısı olarak değerlendirilir. Yine de insanın doğası gereği zaman zaman yaşananlara isyan edilmesi de doğaldır.

İşte bu gruptaki türkülere, kadının kader olarak kabullenmek durumunda kaldığı konulardaki şikâyetlerini yine en yalın ve samimi duygularla dile getirdiği görülür. Kadın, kadere sitemini ve isyanını bu türkülere avaz avaz dile getirirken, bu isyanın genelde iyi bir izdivacın yapılamamasından ileri geldiği ortaya çıkmaktadır.

Kadere sitemi ve isyanı dile getiren kadın ağzı türküleri şunlardır: Ak Koyunun

Aklı, Başındaki Puşu Mudur, Çay Kenarında Evimiz, Gars'ın Önüne Gar Yağmış, Gelin Oldum Gelinliğim Bilmedim, Kiremik Bacaları, Kiremitin Tozuyum, Konsol Üstünde Mumlar, Memyane Memyane Oy Memyane Memyane, Sinop'ta Tabyaya Yakın, Yaylaların Ayrarı, Yoğurt Koydum Dolaba.

6. Çocuk

Annelik kadını erkekten ayıran en önemli özelliktir. "Ama bir şey var ki onu erkekler hiçbir bölgede, hiçbir toplulukta yaşayamazlar: Bu etinden et koparıncasına bir sevgi sağnağında yıkanma... Ya da şöyle diyelim: Sevgide arınma... Bir sevgi eğitimi... Analık... Kanımca, erkekler bu eğitimden geçmemenin eksikliğini hep taşıyorlar. Karşılık beklemeden sevginin, yalnız "vererek" sevmenin ne demek olduğunu yaşayarak öğrenemiyorlar." (Fuat, 2002: 314) Kadının annelik duygularını yansıttığı 13 türkü tespit edilmiştir. Bu grupta, ayrıca evlilikte kadının konumunu değiştiren anneliği yaşayamamış kadının yakarıları ile çocuğuna ninni söylerken ona duyduğu sevgiyi, onun için düşlediği geleceği mırıldanan annenin ezgisini, en açık bir sevgi ifadesini görmek mümkündür. Bu türküler: Adalardan Çıktım Yayan, Ağ Keçi Gelmiş Oğlanın İster, Ak Taş Diye Belediğim, Atem Tutam Men Seni, Ay Gözümün Işığı, Bebeğin Beşiği Çamdan (Elazığ), Bebeğin Beşiği Çamdan (Erzincan), Bebeğin Beşiği Çamdan, Bebek Beni Dar Eyledi, Bedavradan Evcigezin, Dandini Dandini Donatmış, İnce Toprak Eledim, Ufak Ufak Karınca'dır.

7. İş Türküleri ve Kadın Meslekleri

Kadının hayatının bir diğer önemli yanı, günlük işlerdir. Kadın ağız türkülerde, Anadolu kadının günlük işlere bakışı, kimi zaman eziyetli köy işlerinden şikâyet şeklinde tezahür etse de iş yapmaktan alınan zevk de dikkatlerden kaçmaz. Bu türküler; Cük Cük Cücelerim, Bardağı Koydum Tereğe, Benim Toyuğum Çilçilidir, Dombayı Bağladım Ben Bir Erik Dalına, Elif'in Kınasın Çamur Ettiler, Tumb Üstüne Oturdum, Tütün Dizdim İğneğe, Yayığımı Kurdum Düze'dir.

İncelenen türkülerde, kadının sosyal hayat içerisinde para karşılığında mal veya hizmet üretmek demek olan "meslek" sahibi oluşuna da şahit olunmuştur. Ne var ki bu türkülerin kadın ağızyla söylendiğini söylemek doğru olmaz. Yine de kadının sosyal hayat içinde aktif, meslek sahibi bir birey olarak karşımıza çıktığı bu türküler göz ardı etmenin uygun olmadığını düşündük. Yalnızca iki örneğe rastlanılan bu türkülerde, muhtarlık mesleği ön plana çıkar. Diğeri ise erkek ağız ile söylenmiş ve türkülerimiz için modern bir meslek olarak kabul edeceğimiz polisliktir: Penceresi Dilmeden ve Şu Kavak Meşe Kavak türkülerini, meslek türkülerini arasında yer alır.

Sonuç

Dünyanın kuruluşundan itibaren "kadın" cinsi, toplumlarda tartışma konusu olmuş ve erkek yanındaki konumu hak ettiği seviyeye bir türlü ulaşamamıştır.

Adem'in cennetten kovulmasına sebep olduğu düşünülüyor. Dünyadaki hemen her toplumda günahın ve kötülüğün kaynağı olduğuna dair sözler söylenegelmiştir. Örneğin Victor Hugo; "Kadını güzel yapan Tanrı, sevimli yapan da şeytandır." derken, Josephe Clarion "Dünyada en güzel görüntü, kocasına yemek pişiren bir kadının görüntüsüdür." diyerek kadının yerini tayin eder. İngiliz ve Yunan atasözlerinde ise, kadınlar için mutluluğun yolunun kocasını mutlu etmekten geçtiği ifade edilir.

Ancak Türk toplumunda kadının konumu - diğer toplumlara göre - oldukça önemlidir. Türk kadını İslamiyet öncesi kültür dairelerinde de daima "birey" olma özelliğini koruyabilmiştir. Ve gerek aile içinde gerekse sosyal hayatta erkeğin yanında olması gereken bir tamamlayıcı unsur olagelmıştır.

Toplumların kültür tarihleri açısından folklor ve halk edebiyatı mahsullerinin önemli malzeme olduğu bilinen bir hakikattir. Klasik batı, şark ve Türk edebiyatları dikkate alındığında varlığı çok eskilere dayanan halk edebiyatı mahsullerimizden "kadın ağzı türküler" in ehemmiyeti bir kez daha artar. Biz de bu düşünceden hareketle kültürümüzde vazgeçilmez yeri olan türkülerimizde kadının varlığını tespitte çalıştık. Kadınının gerek toplumda uygulanan gelenek ve görenekler karşısında takındığı tavrın, gerekse aile ve cemiyet içindeki yerini tartışmaya açmasının, duygu ve düşüncelerini çekinmeden ifade edebilmesinin örneğine az rastlanan bir durum olduğu muhakkaktır.

İncelememiz sonucunda gördük ki, kadın hassas yapısı gereği daha ziyade bireysel konulardaki duygularını ifade etmiştir. Aşk, evlilik, ayrılık, ölüm, çocuk, kader ve çalışma şartları gibi konular, kadın ağzı türkülerde tema olarak tercih edildiği görülmüştür.

Dünyanın kuruluşundan itibaren "kadın" cinsi, toplumlarda tartışma konusu olmuş ve erkek yanındaki konumu hak ettiği seviyeye bir türlü ulaşamamıştır. Adem'in cennetten kovulmasına sebep olduğu düşünülüyor. Dünyadaki hemen her toplumda günahın ve kötülüğün kaynağı olduğuna dair sözler söylenegelmiştir. Örneğin Victor Hugo; "Kadını güzel yapan Tanrı, sevimli yapan da şeytandır." derken, Josephe Clarion "Dünyada en güzel görüntü, kocasına yemek pişiren bir kadının görüntüsüdür." diyerek kadının yerini tayin eder. İngiliz ve Yunan atasözlerinde ise, kadınlar için mutluluğun yolunun kocasını mutlu etmekten geçtiği ifade edilir.

Kaynaklar

- BORATAV, Pertev Naili (1982), *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 150- 151.
- FUAT, Memet (2002), *Toplum ve İnsan*. İstanbul: s. 314
- HERVİEV-Leger, D. (1993), *La Religion pour Memoire*. s. 127.
- KINIK, Mehmet (2001), “Bir İletişim Aracı Olarak Türk Halk Müziği ve Türküler”. *Erciyes İletişim Dergisi “akademia”*, Cilt: 2, S: 1, 136-150.
- ÖZBEK, Mehmet (1975), *Folklor ve Türkülerimiz*. İstanbul: 64.
- TUĞRUL, Mehmet (1964), *Türk Halk Türkülerinin Doğuşu Üzerine Bazı Notlar*. Ankara: 487- 491.
- TURHAN, Salih-Kubilay, Dökmetaş-Levent Çelik: *Türkülerimiz ve Hikâyeleri*. Ankara.
- UÇURLU, Ozanser (2002), *Kadınlar Aşk, Güzellik ve Mutlu Bir Hayat*. İstanbul.